

УДК 338.45:332.14

О. М. Рехтета,
викладач кафедри фінансів та кредиту,
Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

A. Rehteta,
lecturer of the Department of Finance and credit of the V. A. Sukhomlinsky Nikolaev national University

THE DEVELOPMENT OF THE MECHANISM OF MANAGEMENT OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE NIKOLAEV AREA

У статті досліджено механізм управління інвестиційною привабливістю Миколаївської області. Розглянуто сучасні підходи до групування факторів інвестиційної привабливості регіону, які дозволяють уточнити їх класифікацію і виділити класифікаційні ознаки. Запропоновано актуалізована модель організаційно-економічного механізму управління інвестиційною привабливістю регіону, з позицій інтеграції системного та процесного підходів.

The paper investigates the mechanism of management of investment attractiveness of the Nikolaev area. Modern approaches to the grouping of the factors of investment attractiveness of the region to clarify their classification and to select classification features. Proposed an updated model of the organizational-economic mechanism of management of investment attractiveness of the region, from the standpoint of integration of system and process approaches.

Ключові слова: інвестиції, управління інвестиціями, інвестиційна привабливість регіону, інвестиційний клімат регіону.

Key words: investments, investment management, investment climate, investment climate in the region.

ВСТУП

Наукова проблема залучення інвестицій в економіку України завжди була одним з центральних питань і для органів управління всіх рівнів, і для бізнес-спільноти.

Сучасні умови розвитку української економіки формуються під впливом, з одного боку, загальносвітових тенденцій, які проявляються в наростанні темпів розвитку процесів економічної інтеграції, в результаті чого число інтеграційних економічних союзів і єдиних митних зон беззупинно росте, а, з іншого боку — специфічних умов протікання інвестиційних процесів у масштабах неоднорідних регіональних систем.

У зв'язку з об'єктивною тенденцією децентралізації управління, особлива роль у реалізації поставлених завдань інноваційного розвитку країни, яка має забезпечити випереджаюче зростання національної економіки, в порівнянні із середньосвітовими темпами, належить регіонам, що вимагають підвищення якості роботи регіональних управлінських структур щодо створення

сприятливих умов для інвестиційної діяльності. Тому в даний час проблемі підвищення інвестиційної привабливості регіонів приділяється увага на всіх рівнях управління. Однак, незважаючи на ряд позитивних ефектів у формуванні сприятливого інвестиційного клімату, пов'язаних зі зниженням адміністративних бар'єрів, вдосконаленням законодавства і механізму міжбюджетних відносин, залишається невирішеним ряд традиційних і нових проблем, що обмежують можливості підвищення інвестиційної привабливості регіонів [4].

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є дослідження механізмів формування і реалізації регіональної структурно-інвестиційної стратегії економічного росту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченню та узагальненню проблем регіональної структурно-інвестиційної стратегії економічного росту присвячені фундаментальні дослідження українських

Таблиця 1. Класифікація факторів, що впливають на інвестиційну привабливість регіону

Класифікаційна ознака	Види груп факторів
Джерело виникнення	Зовнішні (глобальні, національні) і внутрішні (регіональні)
Залежність від діяльності людей	Об'єктивні та суб'єктивні
Складові інвестиційної привабливості	Інвестиційний потенціал, інвестиційні ризики
Спрямованість впливу	Сприятливі і несприятливі
Тривалість дії	Довготривалі, середньострокові і короткострокові
Сфера формування	Інституційні, економічні, політичні, фінансові, соціальні та соціокультурні, організаційно-правові, інноваційні, екологічні та ін.
Передбачуваність	Передбачувані (прогнозовані) і непередбачувані (непрогнозовані)
Керованість	Керовані (регульовані) і некеровані (нерегульовані)
Спосіб вираження	Кількісні та якісні
Ступінь деталізації	Першого порядку, другого порядку, n-го порядку
Значимість	Істотні і неістотні
Ступінь інтенсивності змін	Швидко мінливі, помірно мінливі, повільно мінливі і практично незмінні

вчених-регіоналістів, зокрема глибиною і широтою охоплення досліджуваних проблем характеризуються наукові праці О.М. Алімова, А.І. Амоші, С.І. Бандура, П.П. Борщевського, В.М. Геєця, Б.М. Данилишина, М.І. Долішного, С.І. Дорогунцова, Л.М. Зайцева, Т.А. Заяць, А.О. Єпіфанова, В.Ф. Євдокимова, В.І. Куценко, І.І. Лукинова, А.С. Лисецького, Ю.П., Лебединського, Ю.В. Макогон А.Г. Мазура, В.К. Мамутова, В.Ф. Столярова, Л.П. Симоненка, О.П. Сологуб, М.І. Фащевського, В.І. Пили, В.А. Поповкіна, М.Ф. Тимчука, Л.Г. Чернюк, М.Т. Чумаченка, В.Ф. Филипенка.

Наукові здобутки вчених мають велике значення. Проте проблема управління регіональним розвитком потребує подальшого дослідження, бо докорінно змінились внутрішні і зовнішні умови функціонування господарства регіональних систем, набуває нового значення і трансформується управління регіональним розвитком, орієнтуючись на забезпечення комплексності і економічної ефективності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Забезпечення зростання інвестиційної активності в територіальних утвореннях і країни, в цілому, можливе тільки на основі побудови цілісної системи залучення інвестицій в регіони і цілеспрямованих дій з підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

В економічній науці не склалося єдиного термінологічного поля, що розкриває сутність таких важливих економічних категорій як "інвестиційна привабливість регіону" та "інвестиційний клімат регіону". На основі узагальнення теоретичних підходів до трактування поняття "інвестиційна привабливість регіону" і сучасних філософських визначень об'єктивного і суб'єктивного пропонується розглядати інвестиційну привабливість регіону як суб'єктивно-об'єктивну економічну категорію, що відображає оціночне судження потенційного інвестора про комбінації укладених в регіоні факторів, визначальних можливості та обмеження реалізації інвес-

тиційних інтересів при вкладенні капіталу в регіон і його підсистеми в поточному і в перспективному періодах.

З'ясування діалектичної взаємодії об'єктивних і суб'єктивних факторів, що обумовлюють інвестиційну привабливість регіону, і розуміння процесів об'єктивації і суб'єктивації в рамках управління інвестиційною привабливістю регіону, дозволяє дати більш повну і, головне, правильну картину реального інвестиційного клімату досліджуваного територіального суб'єкта [2].

Дослідження співвідношення понять "інвестиційна привабливість" і "інвестиційний клімат" говорить про те, що, по-перше, необхідно розрізняти зазначені поняття, а, по-друге, сприятливий інвестиційний клімат, який є результатом оптимального впливу інвестиційної політики на інвестиційний потенціал і ризики, призводить до підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Інвестиційна привабливість формується під складним взаємопов'язаним різноспрямованим впливом різноманітних факторів. Тому для визначення кількісного, а головне, якісного впливу на інвестиційну привабливість регіону все різноманіття факторів необхідно класифікувати.

В економічній літературі спостерігаються різні підходи до угруповання факторів, що впливають на інвестиційну привабливість регіону. Однак в одних випадках не виділяються групові ознаки, а в інших випадках угруповання обмежене двома-п'ятьма класифікаційними ознаками [1].

Сучасні підходи до угруповання чинників інвестиційної привабливості регіону дозволяють уточнити їх класифікацію і виділити 12 класифікаційних ознак (табл. 1).

Має сенс включення в класифікацію груп факторів за ознакою передбачуваності та способу вислову.

Уточнена з позиції синтезу теоретичних підходів класифікація факторів інвестиційної привабливості регіону дає комплексне уявлення про вплив різноманітних факторів на підвищення (зниження) інвестиційної привабливості регіону, виступає базою для активного підхо-

Таблиця 2. Позичування Миколаївської області в рейтингах 2012–2014 рр. серед регіонів Причорномор'я

Найменування рейтингових оцінок	Місце області в рейтингу			
	Миколаївська	Одеська	АР Крим	Херсонська
Інвестиційний ризик	2	1	3	4
Інвестиційний потенціал	4	1	2	3
Соціально-економічне становище	2	1	3	4
Динаміка інвестицій в людський капітал	3	2	4	1
Рівень безробіття	2	1	4	3
Темпи зростання бюджетних доходів	3	1	4	2
Обсяг будівництва житла	2	1	3	4
Рівень боргового навантаження	2	4	3	1
Енергодостатність	3	4	2	1
Рівень бюрократизму	3	2	4	1
Рівень безпеки регіонів	1	2	4	3
Відкритість уряду регіону	3	1	2	4
Рівень розвитку малого та середнього підприємництва	2	1	3	4

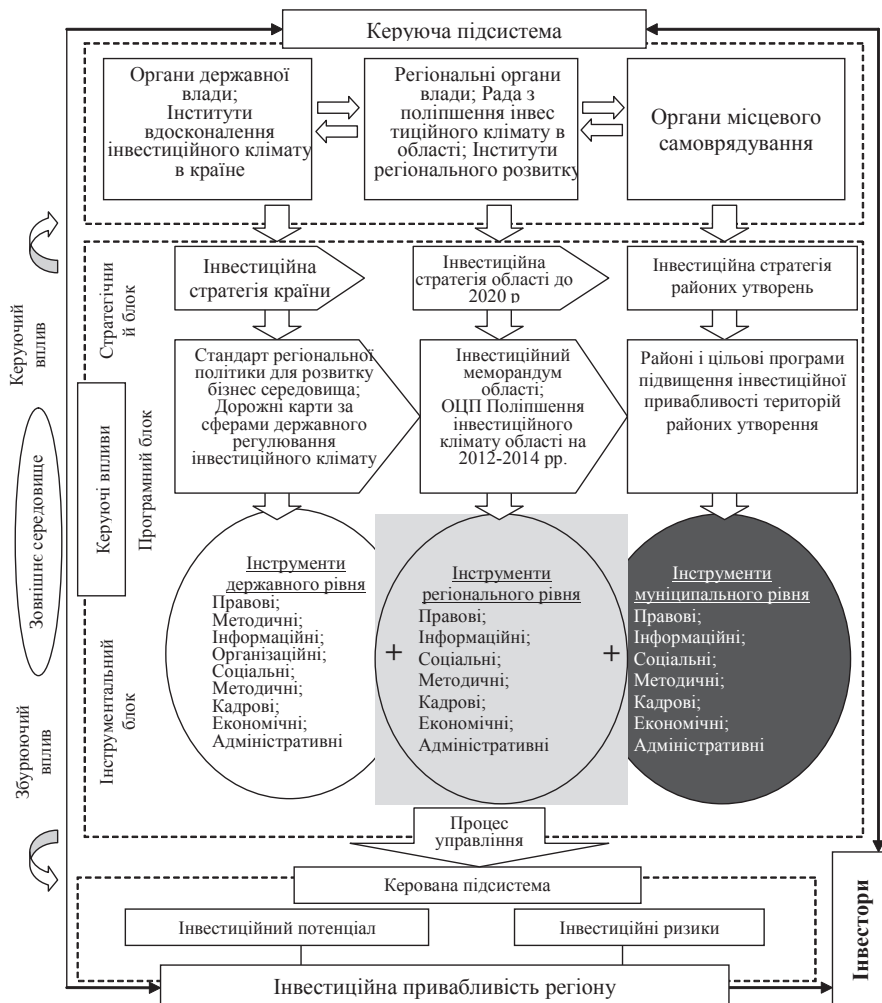
центральної і самостійних макроекономічних завдань, характеризується такими основними рисами: посилюється роль держави як гаранта підтримки сприятливого та передбачуваного режиму діяльності інвесторів при одночасному зростанні значущості регіональних органів влади; на державному рівні робота проводилася за двома основними напрямками: формування інститутів вдосконалення інвестиційного клімату та розвиток нормативно-правової бази по основних аспектах формування інвестиційного клімату. Повинна бути створена система моніторингу виконання дорожніх карт, що здійснюється на трьох рівнях: адміністративний рівень, рівень розробника дорожніх карт і рівень підприємницького співтовариства. [3]

За наявності сприятливих тенденцій формування інвестиційного клімату ряд проблем продовжує стримувати інвестиційну

ду до виявлення доданків інвестиційної привабливості конкретного регіону та пріоритетних напрямів її підвищення.

Державна підтримка підвищення інвестиційної привабливості регіонів, яка в останні роки стала одним з

активність в країні і регіонах: регуляторика, якість привозастосування регулюючих актів; судова система; система бухгалтерського обліку і звітності в Україні, яка не дозволяє інвесторам реально оцінити ефект на вкладений капітал; адміністративні бар'єри; нестача квалі-

Рис. 1. Модель організаційно-економічного механізму управління інвестиційною привабливістю регіону

Таблиця 3. Основні напрями покращення адміністративного середовища в регіоні

Захід	Зміст	Результат реалізації
1. Створення фронт-офісу регіональної адміністрації по роботі з інвесторами	Сучасний підрозділ з висококваліфікованим штатом менеджерів, які супроводжують інвестора за принципом «єдиного вікна»; надають допомогу для ефективної організації бізнес-процесу; займаються пошуком інвесторів як в Україні, так і за кордоном; забезпечують дистанційні форми комунікації з інвесторами; отримують зворотну інформацію від суб'єктів інвестиційної діяльності про існуючі інвестиційних бар'єрах і перешкодах	Залучення нових інвесторів. Підвищення якості інформаційного забезпечення інвесторів. Скорочення термінів проведення підготовчих, погоджувальних та дозвільних процедур при підготовці та реалізації інвестиційних проєктів на території регіону
2. Організація регіонального центру компетенцій з відповідними освітніми програмами	Проблемно-орієнтована структура збору, систематизації, розповсюдження і збільшення знань та ефективних практик, які пов'язані з формуванням сприятливого клімату в регіоні. Забезпечення підвищення рівня кваліфікації посадових осіб та фахівців, відповідальних за залучення інвестицій в регіон і супровід інвесторів. Організація науково-методичної, науково-прикладної та науково-дослідницької діяльності в галузі вдосконалення системи управління інвестиційною привабливістю регіону	Підвищення ефективності функціонування регіональних органів влади та місцевого самоврядування в галузі підвищення інвестиційної привабливості територіальних утворень регіону
3. Розробка та забезпечення реалізації пілотного краудсорсінгового проєкту «Підвищення якості адміністративного середовища для інвесторів»	Моніторинг та збір проблем та пропозицій щодо розвитку механізмів формування сприятливої адміністративного середовища Миколаївській області для активізації інвестиційних процесів у регіоні	Удосконалення адміністративного середовища для інвесторів регіону та його районних утворень; зниження адміністративних бар'єрів
4. Створення Путівника інвестора Миколаївської області на декількох іноземних мовах	Роз'яснення послідовності дій інвестора від задуму інвестиційного проєкту до його реалізації, а також інвестиційних можливостей та обмежень при розробці та впровадженні інвестиційних проєктів	Підвищення якості інформаційного забезпечення інвесторів Миколаївської області

фікованих кадрів. Виникли нові проблеми, пов'язані з безпосереднім впровадженням державних новацій щодо формування сприятливого інвестиційного клімату — це порушення термінів реалізації заходів, передбачених дорожніми картами, і негативна оцінка окремих розроблених проєктів нормативних актів підприємницьким співтовариством.

Залежно від динаміки параметрів інвестиційної привабливості в докризовому, кризовому і посткризовому періодах виділені чотири групи регіонів: суб'єкти, що підвищили свої рейтингові категорії; регіони, в яких вони не змінювалися; регіони, в яких рейтингові категорії знизилися; регіони, в яких рейтингові категорії вагалися, але в 2014 р. оцінка їх інвестиційної привабливості досягла докризової 2008 р.

Багато наукових досліджень підтверджують нерівномірність територіального розвитку України, що істотно впливає на індикатори їх інвестиційної привабливості і, відповідно, вимагає не просто удосконалення, а диференціації механізму управління.

Дослідження інвестиційної привабливості Миколаївської області дозволило позиціонувати її серед інших регіонів Причорномор'я як суб'єкта зі сприятливим інвестиційним кліматом, який відстає тільки від Одеської області, що має схожу структуру економіки, але більш високий інвестиційний потенціал і менший інвестиційний ризик (табл. 2).

У Миколаївській області є сприятливі умови для залучення інвесторів, але, разом з тим, є великий комп-

лекс проблем об'єктивного і суб'єктивного характеру, що вимагають вирішення.

Виявлені в процесі дослідження сучасних особливостей державного регулювання та тенденції формування інвестиційного клімату в регіонах зумовили необхідність формування актуалізованої моделі організаційно-економічного механізму управління інвестиційною привабливістю регіону, з позицій інтеграції системного та процесного підходів на прикладі Миколаївської області (рис. 1).

Керуюча підсистема представлена на рисунку триєдиним складом рівнів державного регулювання інвестиційного клімату, яка носить ієрархічний характер, тобто суб'єкти управління регіонального та районного рівня є одночасно об'єктами управління з боку суб'єктів більш високого рівня, що характерно для складних систем, що розвиваються [5].

Початковим імпульсом є стратегічні завдання, визначені інвестиційною політикою країни, інвестиційною стратегією регіону, районним утворенням, які представлені стратегічним блоком.

"Програмний блок" є формою реалізації інвестиційної стратегії по конкретному напрямку "Підвищення інвестиційної привабливості регіону" через розробку взаємопов'язаних програмних документів державного, регіонального та районного рівнів.

"Інструментальний блок" передбачає використання різних інструментів, стимулюючих залучення інвесторів у регіон. Необхідне поєднане використання інструментів

загального характеру, сформованих на державному рівні, з інструментами селективного характеру на рівні регіону.

Слід виділити основні шляхи розвитку груп інструментів на підставі виділених ключових проблем: незрозуміння нормативно-правової бази з питань ціноутворення, страхування та фондового ринку, заставного права та іпотеки, діяльності індустріальних парків; недостатність методичної допомоги регіонам у питаннях підвищення їх інвестиційної привабливості; наявність адміністративних бар'єрів для інвесторів; низька якість державного адміністрування і контролю; наявність інфраструктурних обмежень інвестиційного зростання; низький рівень кваліфікації керівників та спеціалістів регіональних і районних органів влади.

Особлива увага повинна бути приділена вивченню економічних інструментів державного регулювання інвестиційного клімату, що дозволяє рекомендувати пріоритетні напрямки їх розвитку: облік при визначенні величини дотацій державного бюджету витрат регіону на створення інфраструктури при реалізації інвестиційних проєктів та облаштування індустріальних парків; додаткове стимулювання в рамках бюджетного планування регіонів, залучення інвестиції; розширення системи фінансових інструментів на рівні регіону шляхом впровадження інструменту фінансування під майбутні податкові надходження, який широко використовується у світовій практиці і має назву Tax increment financing (TIF).

У модель включений блок "Інвестори", що пов'язано з необхідністю активних дій із залучення інвесторів на територію регіону за допомогою використання таких економічних інструментів, як надання податкових пільг і преференцій; застосування пільгових ставок по оренді земельних ділянок; можливості отримання коштів з регіонального бюджету, державних гарантій; використання активів заставного фонду регіону; використання спеціальних коефіцієнтів амортизації, а також шляхом створення стимулюючого для бізнесу адміністративного середовища. [6]

Для оцінки результативності реалізації механізму управління інвестиційною привабливістю регіону потрібно визначити склад базових індикаторів, що включає якісні (підвищення рейтингових оцінок регіону) та кількісні показники: обсяг інвестицій в основний капітал, індекс фізичного обсягу інвестицій в основний капітал; обсяг іноземних інвестицій (в цілому, прямих, портфельних, інших); індекс фізичного обсягу іноземних інвестицій; число встановлених контактів з діловими колами зарубіжних країн і регіонів України, обсяг експорту продукції. Перерахований склад індикаторів не є вичерпним, але дозволяє виявити в процесі перманентного моніторингу найбільш загальні особливості і тенденції інвестиційної активності в регіоні в результаті реалізації системи програмних заходів з поліпшення інвестиційного клімату.

ВИСНОВОК

Практика залучення інвестицій в регіони показує, що, як правило, інвестори розглядають різні регіони з

приблизно однаковими елементами географічного положення, тому сприятливе адміністративне середовище може стати головним чинником, що визначає вибір регіону для вкладення капіталу.

Вивчення проблем адміністративного середовища для інвесторів в Миколаївській області та інших регіонах країни дозволяє запропонувати наступні основні напрями його удосконалення (табл. 3).

Література:

1. Беззубко Л.В. Инвестиционный потенциал [Текст]: [монографія] / Беззубко Л.В., Вольская Е.М.; Донбасск. нац. акад. стр-ва и архит. — Донецк: [б. и.], 2008. — 164 с.
2. Бланк И.А. Управление инвестициями предприятия [Текст]: для руководителей, фин. менеджеров предприятий, преподавателей, аспирантов, студентов экон. вузов / И.А. Бланк. — К.: Эльга; Ника-Центр, 2003. — 469 с.
3. Бондар М.І. Інвестиційна діяльність: методика та організація обліку і контроль [Текст]: моногр. / М.І. Бондар; Держ. вищ. навч. заклад "Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана". — К.: КНЕУ, 2008. — 253 с.
4. Бугаенко С.А. Формирование рыночной стратегии и разработка комплекса маркетинга и производственно-коммерческой деятельности предприятия пищевой промышленности / С.А. Бугаенко // Карельский научный журнал. — Россия. г. Петрозаводск, — 2013. — Вип. № 4 (5). — С. 60—64.
5. Закон України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" від 13.10.1992 № 2673-XII // ВРП України. — 1992. — № 50. — С. 676.
6. Інвестиції в основний капітал [Електронний ресурс]: офіційний сайт Державного комітету статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

References:

1. Bezzubko, L. V. and Vol'skaia, E.M. (2008), *Naukova dumka, Donetsk, Ukraine*.
  2. Blank, Y.A. (2003), *Upravlenye ynvestytsiyami predpriyatiya [Investment management company] Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.
  3. Bondar, M.I. (2008), *Investytsijna diial'nist': metodyka ta orhanizatsiia obliku i kontrol' [Investment activity: methodology and organization of accounting and control], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine*.
  4. Bugaenko, S.A. (2013), "The formation of market strategy and development of marketing and production and commercial activity of the enterprises of the food industry", *Karel'skyj nauchnyj zhurnal*, vol. 4 (5), pp. 60—64.
  5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), *The Law of Ukraine "On General principles of creation and functioning of special (free) economic zones"*, *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 50, pp. 676.
  6. State Statistics Service of Ukraine (2009), "Investments in fixed capital" available at: <http://vvv.ukrstat.gov.ua>
- Стаття надійшла до редакції 13.08.2015 р.*